

Josip SOPTA

GOST RADIN (RADIVOJ) BUTKOVIĆ I NJEGOV GROB

Od nesumnjiva je značenja za širu kulturnu javnost mjesto pokopa Gosta Radina Butkovića. Začuduje da povjesničari koji su o tome naširoko pisali nisu naišli na Cekinićevu bilješku o njegovu grobu. Ni Ćiro Truhelka ni Aleksandar Solovjev i za njima mnogi drugi očito nisu znali za ovaj podatak. Da su znali, ne bi nagađali o vjeroispovijesti rečenoga Radina ni o njegovu grobu. Solovjev govori o nekim sumnjivim vjerskim kompromisima Gosta Radina. Sve govori da nije baš tako. Pođimo redom.

O svemu piše i još prije više od 100 godina Kosto Vojnović.¹ No, kako on nije naveo izvor i kako su njegovi pabirci nepregledni, mnogima je promakao upravo ovaj zanimljivi podatak o grobu Gosta Radina. Evo Vojnovićeva teksta:

“Još veći povijesni interes ima grobnica pod broj 18 blizu skalina žrtvenika sv. Antuna gdje bi ukopan Radivoj Gost, koji godine 1440. bi prvi dvorski pobočnik Stjepana Kosače, vojvode sv. Save i gospodara Trebinja i Popova. Kad Turci navališe na Hercegovinu, Radivoj se zakloni u Ston, gdje i umre. Posljednji njegov potomak bi Nikola Andrije Gostović, koji ostavi oporukom od 19. januara 1598. sva svoja dobra samostanu sv. Nikole u Stonu. Grobnica Radivoja bi prisvojena i njegovo ime izbrisano. On je, koji je po pripovijedanju Mavra Orbinija sagradio grad Mostar na rijeci Neretvi (“La sudetta sepultura fu usurpata e cancellato il suddetto nome di Radivoj Gost il quale ha edificata la Citta di Mostar sopra di fiume Naron, come racconta Mauro Orbini”).”

¹ Kosto Vojnović, *Prilozi k arhivalnijem pabircima dubrovačkiem*, Starine 28/1986., str. 79.

Vojnović nije naveo izvor ovoga svoga “pabirka”. Vjerojatno tada nije ni znao da je rukopis koji ima u rukama djelo franjevca Lovra Cekinića. To je i razlog zašto su ga mnogi ignorirali. Mi smo uspjeli identificirati njegovo vrelo i autora, koga je Vojnović gotova *ad literam* preveo. To je neumorni istraživač franjevačke i dubrovačke prošlosti, ali i nedovoljno poznati franjevac Lovro Cekinić (u. 1752. Split – Poljud). Iz njegovih zabilješki i prijepisa doznajemo niz podataka iz daljnje prošlosti Dubrovnika, Stona i Slanog. O Stonu, u kome je boravio neko vrijeme, donio je niz zanimljivosti i dokumenata. Sačuvani rukopis je pohranjen u Arhivu Male braće u Dubrovniku; napisao je 1737. godine, dok je bio gvardijan u Stonu. Njega je zaslužni kulturni djelatnik fra Odoriko Baturina naslovio kao “Kratka povijest dubrovačke provincije”, što je samo djelomično pokriveno samim sadržajem rukopisa.² U najvećem dijelu radi se o povijesti franjevačkoga samostana u Stonu.

Bilješka Lovra Cekinića uvelike osvjetljava ovu neprijeporno važnu osobu s polovine 15. stoljeća i daje nam razumjeti toliko zamršeno patarenstvo Crkve bosanske.

U grobu br. 18 blizu stepeništa sv. Antuna u franjevačkoj crkvi Sv. Nikole u Stonu bio je pokopan Gost Radivoj, znameniti graditelj Mostara, kako ga je opisao Orbini. Cekinićev talijanski tekst je Vojnović preveo, a mi ga donosimo u originalu na talijanskom jeziku.³

“La sepultura nr. 18 vicino la predella dell’ altare di S. Ant. era di Radivoi Gost, il quale del 1440. fu magiordomo di Stefano Cosacia duca di S. to Sabba, e padrone di Trebigne e Popovo. Nell’ inondatione de Turchi il sud. Gost si rifugio’ a Stagno, e l’ ultimo suo discendente fu Nicolo’ di Andrea Gostovich, il quale ha lassato erede di tutti i suoi beni al Connvento di S. Nicolo’ in Stagno. Come nel suo Testamneto in questo libro viceverso al fol. 22 (Cekinić piše u ovom rukopisu i sprijeda i straga) La suedetta sepultura fu usurpata, e cancelato il sudeto nome di Radivoi Gost. Parcat ei Deus qui delevit suprad. celebrerimam memoria. Il sudetto Radivoi Gost ha edificato la cita di Mostar sopra la fiume Narona, come lo racconta Mauro Orbini.”

Gost Radivoj je bio majordom kralja Stjepana Kosače, vojvode sv. Save i gospodara Trebinja i Popova. Prema Lukarevićevoj tvrdnji Mostar je sagrađen 1440. godine.⁴ Prvi most u Mostaru je sagrađen 1452. za hercega Stjepana. Stari most je sagrađen 1566.⁵ Pavao Anđelić ističe da se podatak

² Lovro Cekinić, *Brevis historia Rhagusinae provinciae*, Arhiv Male Braće (AMB) 395. Rukopis je B5 formata. Sadrži 214 strana. Pisan je s obje strane. Ima nekoliko praznih listova.

³ Cekinić, *Brevis*, str. 2.

⁴ G. Luccari, *Copioso ristretto degli annali di Ragusa*, Ragusa 1790., str. 166.

⁵ M. Orbini, *Kraljevstvo Slovena*, Beograd 1968., str. 181.–182. (Prev. Z. Šundrica, komentar S. Ćirković) G. P. Luccari, *Copioso ristretto*, str. 166.

o Radinu Butkoviću uklapa u kronologiju postanka Mostara. Mi ne znamo koja je točno bila njegova uloga u osnutku Mostara, ali je svakako bio čimbenik povezivanja grada na Neretvi.⁶

O Gostu Radinu Butkoviću, dvorjaninu na dvoru Stjepana Vukčića Kosače, pisali su brojni autori. U svojoj oporuci iz 1476. herceg Stjepan na prvom mjestu spominje upravo Gosta Radina.

Radin Butković je bio podrijetlom negdje od Konjica. Bio je u službi Radoslava Pavlovića i poslanik Stjepana Vukčića Kosače u Dubrovniku. Bio je Hercegov glavni i “dobar” savjetnik. Za vrijeme turske navale Gost Radivoj je pobjegao u Ston. Umro je početkom 1467. godine. Ostavio je golemo bogatstvo od 5640 zlatnih dukata. Izvršiteljem svoje oporuke imenovao je nećaka Gosta Radina Seoničana i dvojicu Dubrovčana.

Oporuka Gosta Radina čuva se u notarskom prijepisu u Dubrovačkom arhivu i u više navrata je objavljena kao predragocjeni dokument za poznavanja Crkve bosanske. Ona je ujedno i “dogmatski” tekst jednog patarena i slika vremena u kojem je živio. Stoga će joj trebati posvetiti i više pozornosti nego do sada.⁷ Noviji kritički prijepis oporuke objavio je fra Dominik Mandić.⁸

Nešto više o sudbini Gosta Radivoja i njegovih potomaka saznajemo iz jedne druge oporuke. Zadnji njegov potomak je Nikola Andrijin Gostović. Prezime Gostović je bilo poznato u Stonu. Ovaj Nikola je testamentom iz 1598. ostavio sva svoja dobra franjevačkom samostanu Sv. Nikole u Stonu. Također ga u svom prijepisu donosi Cekinić.

Dio testamenta u kojemu se govori o ostavštini glasi:

*“Adi 19. Gen. 1598. In Christi Nomine. Amen. L'anno della Sant. Nat. del Nostro Sig. 1598. adi 13. Gen. Testamentum di Nicolo di Andrea Gostovich di Stagno. Omissis aliis. Et voglio che tutto il mio bene tanto stabile quanto mobile dopo la morte della mia Madre che tutto si dia et che vadi alli frati di San Nicolo di Stagno, et questo gli lasso che pregano Iddio per la anima mia...”*⁹

Tako je nestala loza Gosta Radina Butkovića.

⁶ Pavao Anđelić, *Srednjovjekovna župa Večenike (Večerić) i postanak Mostara*, Srednjovjekovne humske župe Mostar, 2000. str. 182.

⁷ Ćiro Truhelka, *Testament Gosta Radina*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 23/1911., 355. – 375; 25/1913., str. 363. – 381. Površno i neuvjerljivo o liku Gosta Radina pisao je Aleksandar Solovjev. *Gost Radin i njegov testamenat*, Sarajevo 1947., časopis *Pregled*, sv. 7., str. 310. – 318.

⁸ D. Mandić, *Bogomilska crkva Bosanskih krstjana*, 2. izd. Chicago, Ziral 1979., str. 543. – 546.

⁹ Cekinić, *Breviis*, str. 72. – 73.

Sudbina Radinova groba

Između ostaloga Gost Radin u oporuci ostavlja: “za hram i za greb, gdje mi kosti budu i legnu 140 dukata”. Mandić se prevario kad tvrdi da Radin novac nije namijenio za crkvu, nego za grobni spomenik uobičajen među bogatijim patarenima. I mnogi drugi autori nisu znali kamo je otišao taj novac i gdje je Radinov grob. On je završio kao pobožni katolik. Mnogi bosanski krstjani su tako završili. Zanimljivo je da je i njegov kolega i suizvršitelj oporuke hercega Stjepana Pribislav Vukotić završio kao katolik.¹⁰

Gost Radin je pokopan u franjevačkoj crkvi Sv. Nikole u Stonu, pa je prema tome naveden iznos namijenjen za crkvu i njegov grob.

Grob Gosta Radina je kasnije uništen, za čim žali Cekinić i piše i moli Boga za onoga koji je uništio tako slavan spomenik: “*Parcat ei Deus qui delevit supradictum celeberimam memoriam . – Smilovao se Bog onome koji je uništio tako slavan spomen.*”

Vjerojatno se već bilo zaboravilo na velikana u grobu. K tomu je u Stonu vladala kuga koja je pokapanja učinila opreznijima i mnogi grobovi su tada stradali. Među mnogima je baš za vrijeme kuge početkom 18. stoljeća uništen i grob Gosta Radivoja. U popisu grobova koje je učinio već spominjani Cekinić stoji da je u grob br. 18 ukopan 1733. Jakov Mekišić iz Hodilja.¹¹ To je nekako godina uništenja grobne ploče Gosta Radivoja, koju je Cekinić zacijelo mogao i vidjeti.

Danas ćemo uzalud tražiti i Mekišićev grob br. 18 u crkvi Sv. Nikole u Stonu. Nema je u popisu grobnih ploča prije restauracije crkve, koju je sačinio fra Anđelko Badurina.¹² U prošlom stoljeću je pod crkve prekriven novim pločama kararskoga mramora i iznova presložen.¹³ Dodatno je prostor groba uništen preinakama pred oltarom sv. Antuna 1901. godine.

¹⁰ Veljan Atanasovski, *Pad Hercegovine*, Beograd: Istorijski institut, 1979., str. 90.

¹¹ Cekinić, *Breviis*, str. 3.

¹² *Franjevački samostan u Stonu*, Elaborat obnove, Zagreb 1986., str. 66. – 70.

¹³ P. Glunčić, *Iz prošlosti grada Stona*, Beograd 1961., str. 99.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is densely packed and spans most of the page. It appears to be written in a historical form of a Slavic language, possibly Old Church Slavonic or a related dialect. The script is highly stylized and difficult to decipher without specialized knowledge. The text is written in dark ink on aged, slightly yellowed paper. There are some dark spots and stains, particularly near the bottom center and right edge, which may be due to the age of the document or the scanning process. The overall appearance is that of a well-preserved but clearly antique manuscript page.

Handwritten text in a medieval script, likely Latin or a related language, covering the majority of the page. The text is dense and appears to be a list or a series of entries, possibly related to a legal or administrative document. The script is highly stylized and difficult to decipher without specialized knowledge. The text is written in a dark ink on a light-colored parchment or paper, with some visible staining and wear at the bottom of the page.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a legal document or record. The text is dense and difficult to decipher due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. It appears to contain names, dates, and possibly a list of items or conditions.

Oporuka Gosta Radina od 1466./7. (DAD, Test. Not. N° 20, a tergo 1-4)

(Registro della Sepult.^a in Chiesa
 Sotto la Gradella dell' Altare (mag.^a)

1. - Sepult.^a de' Frati. Vedi sopra alla lett.^a B. D.
 2. - Juan Guanouich detto Arafin 1524.
 3. - Ifigyan marionouich, e Garas Anceuich 1529.
 4. - Pietro Figholo di Francesco milaneseuich 1530.
 5. -
 6. - Nicola marzouich 1524.
 7. - Gargus Hadonich, detto Castanich 1530. *Or del sig. Paolo Paduli
 con suoi 2 figli al detto*
 8. - De Fuchich, detto Cagnaz 1524.
 9. - Juan Fuchouich, detto Capouich 1524.
 10. - Di Damianouich, detto Bastonich di Cobax 1605.
 11. - Antonio di Stefano Kragl d' Imatiza 1737.
 # Sotto la Gradella della Concezione #
 12. - (marcus Clemens Gorius nobilis sagunus, ingenio
 moribusq. uita fuchus, honestissime, tibi, ac suis hoc
 struxit perpetuam monumentum 1401.
 13. - Antun Flaxouich, detto Flaxouich 1531.
 14. - Hoc est monumentum Johannis casti de Georgio paroniano 1486.
 15. -
 16. - Sepulture de' Frati pri. Vedi la lett.^a B.
 17. - Georagho Prosigichouich = Nicola Juanou Juligich de' Hodighe 1729.
 18. - De Radina Jost, cum omnibus suis. Vedi la lett.^a B.
 Jacob mechich di Hodighe 1733.
 # Sotto la Gradella di S. Antonio #
 19. - Gargus, epicola Lehlouich, et Michaelis Tomkouich, et
 matko detto Tomkouich.
 20. - Antonio Prosigichouich 1498.
 21. - Andrea di Stefano Radibratouich di Janastina 1737.
 22. - De Fiolli de' marcho Radigouich 1495.
 23. - Hic iacet Petrus de Brons, Juris, Paup. ac ueritatis amator, obiit 1454.
 24. - Dec. P. off. stag. sep. hor. sagunij nobilibus posuere 1502.

Registar mrtvara franjevačke crkve Sv. Nikole u Stonu s upisom pod br. 18.
 koji se odnosi na uzurpaciju groba Gosta Radina

Libro de Testame[n]ti de Santo de Sep. H 1591. in
f. 25 - Ad. 19. Pend. 1598

In Chi. Nond Amen l. anno Ma Sancta Maria
H. And. H 1598 - ad. 13. H. Pend.

Gostovich.

Testam. de Nicolo de And. Gostovich de Sep.

Omissis alijs - sed uoglio che tutto il mio bene
tanto stabile quanto mobile dopo la morte
della mia Madre che tutto si da et che uadi
alla frate de Santo Nicolo de Sep., et questo gli
lazo che pregano a Dio et la anima mia, ma
uoglio che di questo mio bene si dano alla
mia sorella Anilla la qual e amantata
et Klabuscio Juricich sendi tenuta, et questo
che gli dano di contante; sed uoglio che detti
frate de St. Nicolo de Sep. siano tenuti a dire
et l'anima mio et delli miei morti ogni et
singul anno mejo uoto cantate; sed uoglio
che detti frate siano tenuti a dire una mejo
cantata al di de St. Prolimo nella detta Capella

Ekscerpti iz oporuke Nikole Andrijinog Gostovića, posljednjeg potomka
obitelji Gosta Radina Butkovića (dio koji se odnosi na franjevački
samostan i crkvu Sv. Nikole u Stonu)

ogni et singul anno et pregas Deo p[ro] l'anima mia, f[aci]t
 l[ic]et in mano d[omi]ni Maria Michalskitch et de Maria Fin
 rickich s[un]t[um] cento e scovanta, li quali sono al prop[ri]o
 no[m]e da Rita moglie d[omi]ni Sergio Michalskitch
 et che lei li ha a s[un]t[um] Maria Michalskitch, et altro
 Maria Finckich p[er] la fabrica d[omi]ni de[n]ta Chiesa, et del
 restante d[omi]ni de[n]ta 100. usque che si dicano 4 qua
 ranta et mie Regina gemme fighole d[omi]ni aracco mi
 hich d[omi]ni de[n]ta, et altro tutto quella restata della
 fabrica et altro ornamenti, cio e l'Altare et altro che
 si richiede, facendo che la de[n]ta Chiesa sia fatto
 con pietra et calce et cop[er]ta con la coppi in calce,
 et restante vad[er]e alli de[n]ta frati d[omi]ni sotto nominati
 che pregas Deo, et che dicano d[omi]ni per la messa al
 anno p[ro] l'anima mia, et faccio li mia heredi de[n]ta
 frati d[omi]ni Santo Nicolo d[omi]ni Sergio et omni episcopi
 etiam in s[un]t[um] Cant[um] f[aci]t
 frati Cant[um] f[aci]t

Isto, na str. 58

... e canoni delle quali furono poste nella sud. sequelt.^a
n. 1., e le canoni nella sequelt.^a in Claustro n. 1. q. Dicono
dunq. in questo la sud. dua sequelt.^a servire agli soli pri
Babilij. de' frati, e gli sacerdoti secolari fructi del sacro
abbato.

... (nel Capitolo in Claustro erano diverse sequelt.^a,
ma nel tempo di Gesta d. 1788., il primo che morì di
questo male a stag., ma non sopravvisse ancora la peste, fu se-
quelt.^a in una delle sequelt.^a, nel primo ingresso d. sud. Capito-
lo sopravvisse poi il male, e come die uolge riparato, e
sedato, fu la sud. sequelt.^a sparata, e poi colle piaz-
chette salignate tutto il Capitolo. In quest'anno 1787. furono
incisi li caratteri nella pietra laberale a mano sinistra,
nell'ingresso d. sud. Capitolo, p. Eterna memoria, e cau-
tela de' posteri. Padri avanti; sequelt.^a in Claustro al n. 4.

La sequelt.^a de' frati n. 1. in Chiesa, è quasi piena de-
cadaveri reliq., ed ogni causa della sequelt.^a nata de' B.

La sequelt.^a n. 16. viene la Bradella d. d. d. S. Ant., era
di Radivoi Gost, il quale d. 1740. fu maggiordomo di Stefano
Coscaccia Duca di S. Galba, e Padrone di Trebigne, e Popovo.
nell'inondazione de' Turchi il sud. Gost si rifugiò a Stagno,
e l'ultimo suo discendente fu Nicolo d'Andrea Gostowich, il
quale ha lasciato l'erede di tutti li suoi frati il Conte di S.
Nicolo in stag., come nel suo Testam.^{to} in qto libro viciuoso
al fog. 11. La sud. sequelt.^a fu usurpata, e cancellato il
sud. nome di Radivoi Gost. Facet ei Deus qui delectat rypod.
celebrissimam memoriam. Il sudetto Radivoi Gost ha edifi-
cato la Cita di mostax sopra il fiume praxona, come lo racconta
mauro Trbini

Cekiničev tekst o grobu Gosta Radina
(L. Cekinić, Brevis str. 72-73)